

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON DAVLAT XOREOGRAFIYA AKADEMIYASI

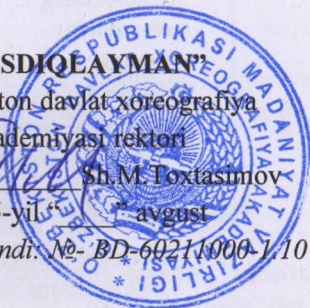
“TASDIQLAYMAN”

O'zbekiston davlat xoreografiya
akademiyasi rektori

Sh.M. Toxtasimov

2025-yil 12 avgust

Ro'yxatga olindi. №: BD-60211000-1.10

MUSIQANING ELEMENTAR NAZARIYASI. MUSIQA TARIXI

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000	– San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	210 000	– San'at
Ta'lim yo'nalishi:	60211000	– San'atshunoslik (Xoreografiya bo'yicha)

Toshkent 2025

Fan/modul kodi MEN.MT11308		O'quv yili 2025-2027	Semestr 1/2/3	ECTS – Kreditlar 8	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4/2/2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Musiqaning elementar nazariyasi. Musiqa tarixi	120		120	240
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarga musiqa nazariyasi va tarixi bilimlarning nazariy asoslarini, musiqa san'atining asosiy tushunchalari va elementlarini, tarixini o'rgatish hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, musiqa nazariyasi va tarixining o'ziga xos xususiyatlari, musiqa elementlari haqida tushuncha berish. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Musiqaning ifoda vositalari. Musiqiy tizim Musiqaning ifodaviy vositalari. Musiqiy tovush xususiyatlari. Tovushning balandligi, tembr xususiyati, dinamika. Ton va yarim ton. Musiqiy tizim. Pog'onalar nomi. Oktavalar. 2- mavzu. Nota yozuvi Nota yozuvining kelib chiqishi, asosiy qoidalar. Nota chizig'i, kalitlar. Notalarning chiziqlarda joylashuvi. Asosiy va qo'shimcha chiziqlar. Alteratsiya belgilari, ularning yozilishi va vazifalari. Nota cho'zimlari, pauzalar. 3-mavzu. Musiqaning ritmik tuzilishi Ritm tushunchasi. Zarb. Musiqada kuchli va kuchsiz pog'onalar. Taktoldi. Metr. Oddiy metrlar. Murakkab metrlar. Aralash va o'zgaruvchan metrlar. O'lchov. O'lchov turlari va yozilishi. Oddiy va murakkab, o'zgaruvchan va aralash o'lchovlar. Ritmning musiqadagi ahamiyati. 4-mavzu. Intervallar Interval tushunchasi. Intervallarning son va sifat belgisi. Musiqiy intervallar nomlari va turlari. Oddiy va tarkibli intervallar. Intervallarning				

musiqadagi ahamiyati.

5-mavzu. Musiqaning lad tuzilishi

Lad tushunchasi. Musiqiy lad turlari. Yetti va besh pogʻonali ladlar. Pogʻonalar nomi. Major va minor ladining tuzilishi. Major ladining turlari. Minor ladining turlari. Xalq lادلari. Lادلarning musiqadagi ahamiyati.

6-mavzu. Akkordlar

Musiqada akkord tushunchasi. Akkord turlari. Uchtovushlik. Major va minor uchtovushlik tuzilishi. Kamaytirilgan va orttirilgan uchtovushlik tuzilishi. Septakkordlar.

2. Modul. Musiqa tarixi. 7-mavzu. Antik va oʻrta asrlar musiqa madaniyati

Davr tasnifi. Gʻarbiy Yevropada Antik davr madaniyati. Qadim Yunoniston madaniyati. Musiqiy janr va yoʻnalishlar. Musiqiy cholgʻular. Qadim Rim madaniyati. Oʻrta asrlar madaniyati rivoji. Janr va yoʻnalishlar.

8-mavzu. Uygʻonish davri va XVII asr musiqa madaniyati

Uygʻonish davri musiqa madaniyati rivoji. Yangi mavzu va gʻoyalar. Musiqiy janr va yoʻnalishlar. XVII-asr musiqa madaniyati. Opera janrining paydo boʻlishi. Cholgʻu musiqachi rivoji.

9-mavzu. Klassitsizm davri musiqa madaniyati

Davr tasnifi. XVII-XVIII-asrlarda Yevropa madaniyatidagi yangi oqimlar. Musiqiy shakllarda aniqlik, yuksaklik va oddiqlik. Musiqiy klassitsizm rivoji. Vena klassik maktabi. Y.Gaydn va V.A.Motsart ijodi. Simfonik musiqa rivoji. L.Betxoven ijodida qahramonlik gʻoyalari.

10-mavzu. Romantizm davri musiqa madaniyati

Davr tasnifi. Mazmun va badiiy uslublar. Lirik - psixologik obrazlar. Milliy madaniyatga qiziqish. Xalq maishiy anʼanalari bilan bogʻliqlik (qoʻshiq – romans, kamer miniatyura, raqs pesalari). Shubert, Shopen, List, Bize, Grig ijodi. A.Adan ijodida romantik balet.

11-mavzu. Rus klassik musiqa madaniyati

XIX-asr boshi rus musiqa madaniyati rivoji. Rus klassik musiqa maktabining shakllanishi. Rus adabiyotining musiqa madaniyatiga taʼsiri. Musiqiy teatr. Rus operasi rivoji. Kamer-vokal musiqa. M.I.Glinka - rus klassik musiqa maktabi asoschisi. Kompozitorning opera va simfonik musiqa ijodi. A.Dargomijskiy ijodi. “Qudratli toʻda” kompozitorlari ijodi. M.Balakiriyev, A.Borodin, N.Rimskiy-Korsakov, A.Musorgskiyning simfonik, vokal, opera va cholgʻu musiqa sohasidagi ijodi.

12-mavzu. XIX-asr 2 yarmi musiqa madaniyati

Rossiyada musiqa madaniyatining gullab-yashnashi. Yangi gʻoyalar va musiqiy tashkilotlar. Peterburg va Moskva konservatoriyalarining tashkil etilishi. P.I.Chaykovskiyning opera va balet ijodi. P.Chaykovskiyning lirik-psixologik opera yaratishdagi novatorligi.

13-mavzu. XIX-asr oxiri XX-asr boshi rus musiqa madaniyati

Kompozitorlar ijodida yangi janr va mavzular. S.Prokofeyev, S.Raxmaninov, I.Stravinskiy ijodida novatorlik. Asosiy musiqiy janrlar. Cholgʻu musiqasi va fortepiano konserti janri. Rus baletining rivoji.

14-mavzu. Oʻzbek xalqining musiqiy merosi

Oʻzbek musiqa madaniyatining rivojlanish bosqichlari. Xalq va ogʻzaki anʼanadagi musiqa sanʼati. Oʻzbek xalqining musiqa ijodi. Kichik janrlar. Oʻzbek xalq musiqasining janr turfaligi. Folklor musiqa janrlari. Toʻy-marosim, mehnat qoʻshiqlari. Dostonlar. Lokal ijro uslublari. Oʻzbek xalqining ogʻzaki anʼanadagi professional musiqa merosi. Maqomlar. Musiqa cholgʻulari.

15-mavzu. Oʻzbek musiqali dramasi va opera

Oʻzbekistonda birinchi musiqali teatrlar. Havaskorlik musiqali dramatik jamoalarning paydo boʻlishi. Birinchi oʻzbek musiqali dramalarining yaratilishi. Yangi mavzu va gʻoyalar. Musiqa tilining xalq musiqasi bilan bogʻliqligi. Oʻzbek musiqasida koʻpovozlikning rivoji. Birinchi oʻzbek operalari yaratilishida musiqali dramaning oʻrni. Oʻzbek operalarda orkestr va xorning ahamiyati. Yangi mavzu va gʻoyalar. M.Ashrafiyning opera ijodi.

16-mavzu. Oʻzbek baleti

Oʻzbek sanʼatida balet janrining shakllanishi va rivoji. Birinchi oʻzbek baletlari (“Shohida”, “Gulamdon”)da mavzu va gʻoyalar, ijro uslublari. Birinchi oʻzbek balet ustalari ijodi. Zamonaviy oʻzbek baletlari.

III. Seminar mashgʻulotlari boʻyicha koʻrsatma va tavsiyalar

Seminar mashgʻulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Musiqaning ifoda vositalari. Musiqiy tizim
2. Nota yozuvi
3. Musiqaning ritmik tuzilishi
4. Intervallar
5. Musiqaning lad tuzilishi
6. Akkordlar
7. Antik va oʻrta asrlar musiqa madaniyati
8. Uygʻonish davri va XVII-asr musiqa madaniyati
9. Klassitsizm davri musiqa madaniyati
10. Romantizm davri musiqa madaniyati

	11. Rus klassik musiqa madaniyati 12. XIX-asr 2 yarmi musiqa madaniyati 13. XIX-asr oxiri XX-asr boshi rus musiqa madaniyati 14. O‘zbek xalqining musiqiy merosi 15. O‘zbek musiqali dramasi va opera 16. O‘zbek baleti IV. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar <i>Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:</i> 1. Musiqaning ifoda vositalari. Musiqiy tizim 2. Nota yozuvi 3. Musiqaning ritmik tuzilishi 4. Intervallar 5. Musiqaning lad tuzilishi 6. Akkordlar 7. Antik va o‘rta asrlar musiqa madaniyati 8. Uyg‘onish davri va XVII-asr musiqa madaniyati 9. Klassitsizm davri musiqa madaniyati 10. Romantizm davri musiqa madaniyati 11. Rus klassik musiqa madaniyati 12. XIX-asr 2 yarmi musiqa madaniyati 13. XIX-asr oxiri XX-asr boshi rus musiqa madaniyati 14. O‘zbek xalqining musiqiy merosi 15. O‘zbek musiqali dramasi va opera 16. O‘zbek baleti
3.	V. Fan o‘qitilishining natijalari (Shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: - musiqiy bilim asoslari, musiqa unsurlari; - nota yozuvi, musiqiy o‘lchovlar, lad va tonalliklar, musiqa asarlar shakli; - musiqiy san’at taraqqiyoti tarixi xususida; - musiqiy san’atning asosiy maktab va yo‘nalishlari xususida; - san’atlarning o‘zaro bir - biriga ta’sir o‘tkazishi xususida - musiqada ritm va o‘lchovlarni bilish; - lad va tonalliklar, interval va akkordlarni bilish; - musiqiy san’at tarixi va uning harakat tamoyillarini bilish; - musiqada jahon, milliy, zamonaviy yo‘nalishlarni bilish; - keng musiqiy materialni <i>bilish va ulardan foydalana olishi</i>; - musiqiy matnni erkin qo‘llash; - musiqiy adabiyotni erkin tadqiq qilish <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak</i>; - musiqiy namunalarning uslubini tahlil qilish, - musiqiy materiallarni mustaqil ravishda tahlil etish; - musiqiy matnlar bilan ishlashda musiqiy-nazariy bilimlarni amalda qo‘llay olish <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak</i>.

4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari • ma'ruzalar; • seminarlar (savol-javoblar); • taqdimotlar tayyorlash.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. Вахромеев В. Элементарная теория музыки. O'quv qo'llanma. – M.: 2007. 2. Raximov Q. Musiqaning elementar nazariyasi. O'quv qo'llanma. – T.: 2007. 3. Насибулина Ф.М. История музыки. O'quv qo'llanma. – T.: 2019. 4. Ibroximov O.A., Xudoyev G'.M. Musiqa tarixi. O'quv qo'llanma – T.: 2018. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: 2016. 3. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: 2017. 4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovnligining garovi. – T.: 2017. 5. Mirziyoyev Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – T.: 2017. 6. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. – T.: 2018. 7. Mirziyoyev Sh.M. Bilimli avlod - buyuk kelajakning, tadbirkor xalq - farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir. – T.: 2018. 8. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild. – T.: 2019. 9. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – Milliy yuksalish sari. 4-jild. – T.: 2020. 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojatnomasida iqtisodiy islohotlarni izchil davom ettirish asosida 2021-yilda strategik maqsadlarga erishish yuzasidan amalga oshiriladigan ustuvor yunalishlarni keng jamoatchilik orasida targ'ib qilish bo'yicha ilmiy-ommabop risola. – T.: 2021. 11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish bo'yicha o'quv

	qo'llanma – T.: 2021. 12. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: 2021. 13. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. – T.: 2022. 14. Solomonova T. O'zbek musiqasi tarixi. – T.: 1981. Axborot manbaalari 1. www.natlib.uz – O'zbekiston Milliy kutubxonasi portal 2. http://www.7not.ru/piano/ – Xorij san'ati portali 3. http://myfortepiano.ru – Xorij san'ati portali 4. Ziyonet – O'zbekiston ta'lim portali 5. http://music-education.ru – Xorij san'ati portali 6. http://propianino.ru – Xorij san'ati portali
7.	Fan dasturi Oliy ta'lim ta'lim yo'nalislari va mutaxassisliklari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil <u>10</u> - <u>08</u> dagi <u>1</u> -sonli bayonnonasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun ma'sullar: N.Alimdjanova – O'zDXA, "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrası dotsenti
9.	Taqrizchilar: B.Azimov – O'zbekiston davlat konservatoriyasi "Musiqiy pedagogika" kafedrası dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi N.Kasimov – O'zDXA "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrası professori, filologiya fanlari nomzodi